

Список використаних джерел

1. Вікторіна О.М. Словник діалектизмів у картинках: [навчально-практичний словник-довідник]. Кіровоград: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2015. 172 с. URL: <https://surl.li/xyqcvl>
2. Вікторіна О.М. Словник іншомовних слів у картинках: [навчально-практичний словник-довідник для вчителів української мови і літератури] / О.М. Вікторіна. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 172 с.
3. Вікторіна О. М. Словник невідмінюваних слів у картинках : [навчально-практичний словник-довідник для вчителів української мови і літератури]. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2019. 172 с.
4. Вікторіна О.М. Словник омографів у картинках : [навчально-практичний словник-довідник для вчителів української мови і літератури] / О.М. Вікторіна. – Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023.150 с.
5. Вікторіна О.М. Словник слів із подвійним наголосом у картинках: [навчально-практичний словник-довідник] / О.М. Вікторіна. Кропивницький : ФОП Ротар Н.М., 2022.166 с.

Дурдас Алла,
Деміда Євгенія
м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИХ СЛОВНИКІВ У ДОСЛІДЖЕННІ СПАДЩИНИ М. МОНТЕССОРІ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ БІОБІБЛІОГРАФІЧНОГО ПОКАЖЧИКА

Вступ. У процесі вивчення питання використання енциклопедичних словників у дослідженні спадщини Марії Монтессорі (1870–1952) для підготовки біобібліографічного покажчика було з'ясовано, що дослідження життєвого шляху та наукової діяльності італійської педагогині та лікарки потребує ґрунтовного аналізу різноманітних джерел, серед яких особливу цінність мають енциклопедичні словники. Ці довідкові видання містять упорядковану інформацію про ключові події її біографії, педагогічні концепції, наукові праці та їх вплив на освітню сферу.

Застосування енциклопедичних словників у процесі підготовки біобібліографічного покажчика сприяє не лише систематизації матеріалів, а й гарантує їхню достовірність та наукову обґрунтованість. У статті розглядається значення енциклопедичних словників як важливого інформаційного ресурсу для створення біобібліографічного покажчика, аналізуються їхні можливості, структура та користь для дослідників, які вивчають педагогічну спадщину Марії Монтессорі.

Мета статті – дослідити цінність і важливість використання енциклопедичних словників у дослідженні спадщини М. Монтессорі для підготовки біобібліографічного покажчика.

Виклад основного матеріалу. Дослідження та різнобічний аналіз постаті М. Монтессорі на сторінках енциклопедичних словників є актуальним і важливим, оскільки воно сприяє глибшому розумінню її педагогічних ідей, розширює знання про розроблений педагогінею метод, а також дозволяє поглянути на її спадщину з різних перспектив, відкриваючи нові грані її особистості та наукової діяльності. В цьому контексті варто зауважити значення сучасних електронних енциклопедій, які є потужними інформаційними ресурсами, що надають користувачам актуальні відомості без обмежень щодо обсягу чи формату подання інформації. Вони містять не лише текстові матеріали, а й мультимедійний контент. Важливою особливістю електронних енциклопедій є можливість редагування застарілої інформації, що забезпечує їхню актуальність і стрімкий розвиток [10].

Енциклопедичні словники відіграють важливу роль у збереженні та впорядкуванні знань про видатних діячів, зокрема педагогів, філософів і науковців. Вони містять ретельно дібрану, перевірену й узагальнену інформацію, що є цінною для створення біобібліографічних покажчиків. У межах дослідження педагогічної спадщини М. Монтессорі такі словники допомагають: уточнити біографічні відомості (дати народження й смерті, сімейне походження, ключові періоди життя); простежити основні етапи професійної діяльності; виявити найважливіші публікації, що вплинули на розвиток освіти; оцінити значення її педагогічних ідей у світовому контексті.

У процесі дослідження важливо проаналізувати те, як постать педагогині представлена в українських та іншомовних енциклопедичних виданнях [2].

Варто зауважити, що більшість енциклопедичних словників мають схожу структуру:

- основні біографічні відомості;
- ключові досягнення у професійній та громадській діяльності;
- огляд педагогічних ідей та їх вплив на освіту;
- перелік праць і літератури про персоналію.

Стосовно постаті Марії Монтесорі, такі словники дають змогу відстежити розвиток її педагогічних підходів, зокрема методи сенсорного виховання, принципи самостійного навчання дітей і адаптацію освітнього процесу до їхніх природних здібностей.

Отже, під час джерелознавчого пошуку встановлено, що англomовний енциклопедичний електронний ресурс Encyclopedia.com наголошує на її ролі у сфері дошкільної освіти. Видання підкреслює, що саме з ім'ям Монтесорі пов'язані ключові освітні реформи. Також наголошується на значенні її ідей про безмежний потенціал дітей, незалежно від раси, статі чи соціального статусу, що стало важливим кроком у справі захисту прав людини, переосмислення ролі жінок і дітей у суспільстві [6].

У процесі дослідження встановлено, що франкомовний довідковий ресурс L'Histoire par les Femmes наголошує на внеску М. Монтесорі в усвідомлення важливості освіти з раннього віку, основою якої є спостереження за дитиною та повага до її потреб [3].

Франкомовний енциклопедичний електронний ресурс UNIVERSALIS.fr висвітлює наукову діяльність Марії Монтесорі як дослідниці, зазначаючи, що вона стала першою італійкою, яка здобула ступінь доктора медицини, а також розробила спеціальний навчальний курс для дітей із затримкою розвитку [4].

Італійське довідкове електронне видання Трессані підкреслює, що з плином часу межі освітньої теорії Монтесорі значно розширилися, охоплюючи не лише дошкільний період, а й розвиток новонародженої дитини. Вийшовши за межі традиційної педагогіки, педагогиня й лікарка підняла важливе соціальне питання про становище дитини, яка часто знаходиться під

негативним впливом шкідливого середовища та ставлення дорослих, які несвідомо можуть бути ворожими [6].

«Біографічний словник американських педагогів» (Biographical Dictionary of American Educators) містить три біографічні статті про Марію Монтессорі. У них подано інформацію про її родинне походження, основні досягнення в педагогічній сфері, а також короткий огляд освіти та кар'єри. Окремо висвітлено її професійну та громадську діяльність, наведено перелік ключових публікацій і почесних звань. Завершується кожен нарис списком посилань [7; 11]. «Словник Британських педагогів» (Dictionary of British Educationists) відкриває доступ до праць Марії Монтессорі та праць про вивчення її педагогічної спадщини [1; 11].

Аналіз цифрових інформаційно-біографічних ресурсів, зокрема енциклопедій і педагогічних словників, показав, що в інформаційному просторі представлені також національні електронні енциклопедії та біографічні словники, які містять біографічні дані про М. Монтессорі [11, с. 171]. В українському інформаційному просторі можна виокремити «Енциклопедію сучасної України», упорядковану за абеткою, та «Велику українську енциклопедію». Проте ці енциклопедії містять дуже стислу інформацію про М. Монтессорі [9; 8].

Отже, вивчаючи педагогічну спадщину Марії Монтессорі, дослідники можуть використовувати енциклопедичні словники як зручний довідковий ресурс, що містить узагальнену інформацію про педагогиню; орієнтир у джерелах, який надає дані про першоджерела та дослідження її ідей; аналітичний інструмент, що дозволяє порівнювати різні інтерпретації її внеску в освіту. Енциклопедичні словники є цінним інформаційним ресурсом для укладання біобібліографічного покажчика, оскільки систематизують і структурують відомості про видатну особистість. У контексті дослідження М. Монтессорі вони допомагають глибше осмислити її педагогічні концепції, визначити основні джерела її наукової спадщини та сприяти подальшим науковим розвідкам у сфері освіти.

Висновки. У процесі дослідження було підтверджено важливу роль енциклопедичних словників як цінного інформаційного ресурсу для вивчення педагогічної спадщини М. Монтессорі та

укладання біобібліографічного покажчика. Ці довідкові видання містять систематизовану, перевірену та науково обґрунтовану інформацію, що дозволяє уточнити біографічні відомості, простежити основні етапи професійного становлення, визначити ключові публікації та оцінити значення ідей педагогині для розвитку освіти. Аналіз друкованих і цифрових енциклопедичних ресурсів різними мовами засвідчив, що вони висвітлюють різні аспекти діяльності Марії Монтессорі. Зокрема, англomовні та франкомовні джерела наголошують на її внеску в реформування дошкільної освіти, італійські – на її ролі в становленні спеціальної педагогіки, у той час, як українські містять лише загальні відомості. Це свідчить про необхідність ширшого та глибшого представлення її педагогічної спадщини в українському інформаційному просторі. Подальші дослідження будуть присвячені дослідженню відмінностей у висвітленні діяльності педагогині в різних мовних та культурних середовищах.

Список використаних джерел

1. Aldrich R., Gordon P. Dictionary of British Educationists. London : Routledge, 1989. 276 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315862644>.
2. Maria Montessori (1870–1952). *Memoria Scolastica*. URL: <https://www.memoriascolastica.it/memoria-collettiva/illustrazioni/maria-montessori-1870-1952> (дата звернення: 30.01.2025).
3. Maria Montessori, médecin et pédagogue. *L'histoire par les femmes*. URL: <https://histoireparlesfemmes.com/2015/12/09/maria-montessori-medecin-et-pedagogue/> (дата звернення: 30.01.2025).
4. Montessori Maria (1870–1952). *EuUNIVERSALIS.fr (Encyclopædia Universalis France)*. URL: <https://www.universalis.fr/encyclopedie/maria-montessori/> (дата звернення: 30.01.2025).
5. Montessori, Maria (1870–1952). *Encyclopedia.com*. URL: <https://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/education-biographies/mariamontessori> (дата звернення: 30.01.2025).
6. Montessori, Maria. *Treccani : Enciclopedia on line* / Istituto della Enciclopedia. URL: <https://www.treccani.it/enciclopedia/maria-montessori/?search=Montess%C3%B2ri%2C%20Maria%2F> (дата звернення: 30.01.2025).

7. Biographical dictionary of American educators. Vol. 2 / ed. by John F. Ohles. London : Greenwood Press, 1978. 1666 p. URL: <https://search.worldcat.org/search?q=ti=Biographical%20dictionary%20of%20American%20educators> (дата звернення: 30.01.2025).

8. Монтессорі, Марія. *Велика українська енциклопедія* : електрон. версія. Київ : Енциклопед. вид-во : Ін-т програм. систем НАН України, 2015–2024. URL: https://vue.gov.ua/Монтессорі_Марія (дата звернення: 30.01.2025).

9. Ціхун С. І. Монтессорі Марія. *Енциклопедія сучасної України* / НАН України, Наук. т-во ім. Шевченка, Ін-т енциклопед. дослідж. НАН України. Київ, 2019. Т. 21. С. 510–511. URL: <https://esu.com.ua/article-69196> (дата звернення: 30.01.2025).

10. Лупаренко Л. Еволюція відкритих електронних науково-освітніх систем і їх використання у вітчизняному освітньому просторі. *Зб. наук. пр. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України. Серія: Педагогічні науки* / Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2021. № 2. С. 236–272. DOI: <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v25i2.775>.

11. Павленко Т. Постать Марії Монтессорії (1870–1952) у відкритих довідкових електронних виданнях. *Наук.-пед. студії*. 2023. Вип. 7. С. 167–179. DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2023-7-167-179>.

Єфімова Валентина
м. Київ

«DICTIONNAIRE IMPÉRIAL» (1766) – НАЙДАВНІШИЙ БАГАТОМОВНИЙ СЛОВНИК У ФОНДАХ ПЕДАГОГІЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ

Вступ. Словники є одним із інструментів збереження, систематизації та передачі знань. Із найдавніших часів вони відігравали ключову роль у розвитку культури, освіти, науки та міжнародної комунікації. Особливе значення мали багатомовні словники, які сприяли взаєморозумінню між народами, слугували посібниками для перекладачів і викладачів, а також відображали культурні, політичні й наукові зв'язки між країнами. Одним із таких словників є «Dictionnaire impérial», який став цінною частиною колекції Педагогічного музею України. Це не лише раритетний лексикографічний твір XVIII століття, але й важливий